

ПАРК імені ГАЗЕТИ «ПРАВДА» (м. КРИВИЙ РІГ): ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ, СУЧАСНИЙ СТАН НАСАДЖЕНЬ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Досліджено таксономічний склад, вікову структуру, життєвість і сучасний стан культивованої дендрофлори парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва імені Газети «Правда». Встановлено, що на території парку-пам'ятки зростають 62 види, 3 гібриди та 6 культиварів листяних і хвойних порід, які належать до 45 родів, 25 родин та 2 відділів. Найбільшою кількістю видів і культиварів представлені родини Rosaceae Juss. (21,1 %), Salicaceae Mirb. (12,7%), Aceraceae Lindl. (9,8 %). У насадженнях парку частка дерев віком 41–60 років становить 28 %, віком 61–80 років — 30 %. Серед чагарників переважає вікова група 11–20 років (45,8 %). Сучасний життєвий стан 70 % листяних дерев і чагарників — задовільний, 80 % хвойних рослин — незадовільний. Насіннєве самовідновлення відзначено для 23 видів листяних порід, які належать до 20 родів та 10 родин.

Ключові слова: парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва, історія створення парку, культивована дендрофлора, таксономічне різноманіття, вікова структура.

Невід'ємними компонентами урбанізованого середовища є зелені зони (парки, сади, сквери), які відіграють важливу роль у підтримці екологічного балансу. До їх складу входять також об'єкти природно-заповідного фонду, які водночас є осередками збереження природної та інтродукованої флори, історико-культурної спадщини. У Кривому Розі із 13 об'єктів природно-заповідного фонду загальною площею 375 га об'єктами загальнодержавного значення є ландшафтний заказник «Балка Північна Червона», «Інгулецький степ», геологічна пам'ятка природи «Скелі МОДРу» та Криворізький ботанічний сад НАН України [15]. Серед паркових насаджень Кривого Рогу до об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення належать парк імені Газети «Правда», Довгинцевський дендрологічний парк і дендропарк «Саксагань» [15]. Для Криворіжжя актуальне значення має розробка заходів з оптимізації міських насаджень. Важливе завдання — збереження дендрофлори об'єктів природно-заповідного фонду.

© Ю.С. ЮХИМЕНКО, Н.С. ТЕРЛИГА,
В.Д. ФЕДОРОВСЬКИЙ, 2016

Мета роботи — виявити таксономічне різноманіття культивованої дендрофлори та оцінити сучасний стан деревно-чагарникових насаджень парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва імені Газети «Правда».

Матеріал та методи

Таксономічний склад культивованої дендрофлори визначали в польових умовах і за зібраним гербарним матеріалом, використовуючи визначники та довідники [3, 4, 27, 28]. Життєвий стан листяних дерев оцінювали за методикою Л.С. Савельєвої [22], листяних чагарників — за методикою З.І. Лучник [14], хвойних рослин — за методикою В.Т. Ярмішко [29]. Вік рослин визначали непрямим методом, урахувавши видову приналежність, діаметр стовбура дерев, їх загальний стан, умови місцезростання та ін. [17]. Біоморфологічний аналіз дендрофлори проводили за І.Г. Серебряковим [22], розподіл дерев та чагарників за класами висоти — за шкалою О.І. Колеснікова [10]. Географічний аналіз дендрофлори здійснено з використанням районування природно-флористичних одиниць Землі А.Л. Тахтаджяна [25]. Історію створення парку вивчено за матеріалами історико-краєзнавчого музею та літературними джерелами [7, 15, 16].

Результати та обговорення

Парк імені Газети «Правда» є першим міським парком Кривого Рогу, будівництво якого було розпочато у 1926 р., а відкриття відбулося в травні 1932 р. [16]. Для робіт було залучено відомого творця парку «Веселі Боковеньки» М.Л. Давидова [16]. На час відкриття парку імені Газети «Правда» його площа становила 13 га, культивована дендрофлора налічувала 30 видів дерев і 12 видів чагарників, загальна кількість висаджених рослин становила 14,5 тис. листяних дерев, 3 тис. хвойних дерев, 60 тис. чагарників [16]. У 1935—1937 рр. на правому березі р. Інгулець, поряд з парком імені Газети «Правда», комсомольці та молодь міста заклали парк «Комсомольський» площею понад 14 га, який з червня 1961 р. увійшов до складу парку імені Газети «Правда». Головним символом парку є човнова станція, відкрита в травні 1957 р. на місці злиття річок Саксагань та Інгулець [16]. Парк імені Газети «Правда» охороняється як пам'ятка садово-паркового мистецтва в складі природно-заповідного фонду місцевого значення за рішенням облвиконкому № 391 від 22.06.72 (реєстр № 106) [18].

Перші відомості про таксономічне різноманіття дендрофлори парку навів І.І. Добровольський [6]. Станом на 1966 р. зафіксовано 71 вид та культивар дерев, 34 — чагарників. Нині парк займає площу 36 га, яку р. Інгулець поділяє на північну та південну частини [16].

Сучасна дендрофлора парку представлена 62 видами, 3 гібридами та 6 культиварами, які належать до 45 родів, 25 родин та 2 відділів. Основу насаджень складають покритонасінні (*Magnoliophyta*) — 59 видів і 4 культивари (88,7%). Голонасінні (*Pinophyta*) представлені лише 6 видами та 2 культиварами (11,2%). Найбільше таксономічне різноманіття характерне для родини *Rosaceae* Juss. — 15 видів (21,1%), друге місце посідає родина *Salicaceae* Mirb. — 8 видів та 1 культивар (12,7%), третє — родина *Aceraceae* Juss. — 6 видів та 1 культивар (9,8%) (таблиця). За таксономічним складом найбагатшими родами є *Acer* L. — 6 видів та 1 культивар (9,8%), *Populus* L. — 6 видів (8,3%), *Ulmus* L. — 4 види (5,5%), *Salix* L. — 2 види та

1 культивар (4,1%), *Tilia* L. — 3 види (4,1%), *Picea* A. Dietr. — 1 вид та 2 культивари (4,1%) (див. таблицю). Домінуючими в парку є 9 видів деревних рослин — *Acer platanoides* L., *Aesculus hippocastanum* L., *Fraxinus lanceolata* Borkh., *Ulmus pumila* L., *Ulmus laevis* Pall., *Robinia pseudoacacia* L., *Tilia cordata* Mill., *Gleditsia triacanthos* L., *Quercus robur* L. У невеликій кількості зростають *Acer saccharinum* L., *A. pseudo-platanus* L., *Ailanthus altissima* (Mill.) Swingle, *Crataegus fallacina* Klokov, *Celtis caucasica* Willd., *Betula pubescens* Ehrh., *B. pendula* Roth, *Ulmus glabra* Huds., *Populus nigra* L., *Populus × berolinensis* K. Koch., *P. italica* Du Roi, *Morus alba* L., *Salix alba* L. 'Vittelina Pendula', *Styphnolobium japonica* (L.) Schott., *Tilia platyphyllos* Scop. Звідка в парку трапляються *Acer campestre* L., *Armeniaca vulgaris* Lam., *Juglans regia* L., *Pyrus communis* L., *Padus serotina* Borkh., *Padellus mahaleb* (L.) Vassilcz., *Prunus divaricata* Ledeb., *Ptelea trifoliata* L., *Salix alba* L., *Tilia tomentosa* Moench, *Acer tataricum* L., *A. platanoides* L. 'Globosum' Nichols., *Catalpa bignonioides* Walter, *Sambucus nigra* L., *Populus bolleana* Mast., *P. balsamifera* L., *P. deltoides* W. Bartram ex Marshall.

Порівняння отриманих нами даних з результатами обстеження 22 парків Кривого Рогу [13] і міських насаджень в інших регіонах країни [2, 5, 11, 19] виявило, що родини *Rosaceae* і *Salicaceae* є найпоширенішими. За кількістю видів та культиварів парк імені Газети «Правда» посідає одне з перших місць серед 22 парків Кривого Рогу, в яких налічується від 11 до 86 видів та культиварів з подібним таксономічним складом і станом деревної рослинності [13].

Аналіз біоморфологічного різноманіття культивованої дендрофлори парку показав, що серед листяних порід деревну життєву форму мають 47 таксонів, чагарникову — 18, серед хвойних порід — відповідно 4 та 3. За класом висоти в насадженнях переважають дерева першої величини — 47,0% від загальної кількості дерев (24 види та культивари), дещо менше дерев другої величини — 41,2% (21 вид), найменшою кількістю представлені дерева третьої величини — 11,8% (6 видів) (див. таблицю).

Біолого-морфологічні показники дерев та чагарників парку імені Газети «Правда»
Biological and morphological indexes of trees and shrubs in the park named Newspaper "Pravda"

Родина, вид, культивар	Висота, м		Діаметр, см *		Життєва форма	Життєвий стан, бали **	Вікова група
	M ± m	Cv, %	M ± m	Cv, %			
ACERACEAE JUSS.							
<i>Acer campestre</i> L.	10,0	—	21,0	—	Д	VIII	II
<i>A. negundo</i> L.	12,6±0,7	12,0	31,6±1,1	8,0	Д	VIII	III
	17,6±1,3	19,5	45,1±4,5	11,7	Д	VIII	III
<i>A. platanoides</i> L.	13,2±0,8	8,5	27,5±1,2	7,2	Д	VIII	II
	10,8±0,5	12,4	15,4±2,2	29,2	Д	VIII	I
<i>A. platanoides</i> L. 'Globosum'	6,0	—	43,0	—	Д	VI	III
<i>A. pseudoplatanus</i> L.	17,3±0,2	9,2	24,5±2,6	12,7	Д	VIII	II
	9,5±0,3	5,6	15,2±1,2	9,2	Д	VIII	I
<i>A. saccharinum</i> L.	13,5±0,5	12,5	29,3±0,5	17,8	Д	VII	II
	17,3±0,7	11,4	46,3±7,5	23,7	Д	VI	III
<i>A. tataricum</i> L.	6,0	—	9,0	—	Д	VIII	I
BERBERIDACEAE JUSS.							
<i>Berberis aquifolium</i> Pursh	0,50	15,7	0,35	20,2	К	I	I
BETULACEAE GRAY							
<i>Betula pendula</i> Roth	10,3±0,3	5,6	22,0±0,6	4,5	Д	VIII	II
<i>B. pubescens</i> Ehrh.	11,9±0,5	20,2	21,4±1,4	33,4	Д	VIII	II
BIGNONIACEAE JUSS.							
<i>Catalpa bignonioides</i> Walter	5,0	—	7,0	—	Д	VIII	I
CAESALPINIACEAE R. BR.							
<i>Gleditsia triacanthos</i> L.	12,5±0,4	11,2	27,3±1,4	10,2	Д	VIII	II
	18,1±0,5	8,5	46,5±6,1	25,5	Д	VIII	III
CAPRIFOLIACEAE JUSS.							
<i>Lonicera tatarica</i> L.	2,0±0,1	12,7	1,4±0,1	14,5	К	I	II
<i>Symphoricarpos albus</i> S.F.Blake	0,8±0,1	22,8	0,4±0,1	35,3	К	I	I
CORNACEAE BERCHT. ET J. PRESL							
<i>Swida sanguinea</i> Opiz	2,5	—	1,8	—	К	I	II
CELTIDACEAE LINK							
<i>Celtis caucasica</i> Willd.	12,1±1,0	26,3	41,3±2,4	20,0	Д	VII—VIII	III
FABACEAE LINDL.							
<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	16,1±0,6	17,3	41,7±2,4	33,4	Д	VII	III
	13,5±0,5	15,6	25,5±3,2	21,5	Д	VII	II
	2,4±0,2	20,9	2,3±0,2	22,1	Д	VIII	I
<i>R. pseudoacacia</i> L. 'Umbraculifera'	5,0±0,2	14,7	27,7±1,3	16,9	Д	VI—VII	II
<i>Styphnolobium japonica</i> (L.) Schott.	10,2±0,4	12,5	23,5±1,2	15,2	Д	VIII	II
	15,0±1,0	10,8	43,0±6,0	68,5	Д	VII	III
FAGACEAE DUMORT.							
<i>Quercus robur</i> L.	13,6±0,5	8,5	51,3±0,5	15,2	Д	VII	III
	18,5±0,5	11,2	71,5±0,5	18,2	Д	VIII	IV
	22,8±0,7	9,3	110,0±9,5	20,5	Д	VII	V
<i>Q. robur</i> L. 'Fastigiata'	8,3±0,5	22,6	22,4±2,0	35,7	Д	VIII	II
HIPPOCASTANACEAE TORR. ET GRAY							
<i>Aesculus hippocastanum</i> L.	6,3±0,6	16,6	7,4±0,9	28,0	Д	VIII	I
	7,8±0,3	17,0	21,5±1,8	21,5	Д	VIII	II
	14,6±0,7	22,9	40,1±1,6	16,4	Д	VII—VIII	III
HYDRANGEACEAE DUMORT							

Продовження таблиці

Continuation of table

Родина, вид, культивар	Висота, м		Діаметр, см*		Життєва форма	Життєвий стан, бали**	Вікова група
	М ± m	Сv, %	М ± m	Сv, %			
Philadelphus latifolius Schrad. et DC.	2,8±0,1	13,8	1,9±0,1	22,7	К	I	II
JUGLANDACEAE A.RICH. EX KUNTH							
Juglans regia L.	5,0±1,0	28,3	11,0±1,0	10,5	Д	VIII	I
MORACEAE GAUDICH.							
Morus alba L.	9,5±0,6	9,2	26,3±0,5	15,6	Д	VIII	II
	15,8±3,1	16,3	46,7±7,4	15,2	Д	VII	III
OLEACEAE HOFFMANNS. ET LINK							
Forsythia × intermedia Zabel	1,30±0,04	9,3	0,6±0,1	27,9	К	I	I
Fraxinus lanceolata Borkh.	6,5±0,3	7,7	19,7±1,4	12,7	Д	VIII	I
	12,0±0,2	4,7	31,6±5,9	41,8	Д	VIII	II
	16,1±0,7	14,8	48,4±2,8	17,5	Д	VII	III
	21,6±0,6	6,2	67,8±4,2	15,7	Д	VII	IV
Ligustrum vulgare L.	1,5±0,1	3,7	1,10±0,04	7,4	К	I	I
Syringa vulgaris L.	2,60±0,16	18,9	1,7±0,1	18,0	К	I	III
	5,0±0,3	14,4	2,9±0,1	5,1	К	I	IV
ROSACEAE JUSS.							
Armeniaca vulgaris Lam.	4,5±1,5	47,1	6,0±1,0	23,5	Д	VIII	I
Aronia melanocarpa (Michx.) Elliott	1,3±0,1	29,7	0,9±0,1	40,7	К	I—II	II
Cerasus tomentosa (Thunb.) Yas. Endo	0,8±0,1	30,3	0,4±0,03	23,9	К	I—II	II
Chaenomeles maulei (Mast.) C. K. Schneid.	0,55±0,10	25,1	0,30±0,03	28,4	К	I	III
Crataegus fallacina Klovov	6,3±0,4	24,2	12,0±0,7	21,3	К	VIII	III
	14,5±0,5	8,3	18,5±1,5	11,4	К	VIII	IV
Malus domestica Borkh.	6,0±1	1,4	13,5±1,5	2,1	Д	VIII	I
Padellus mahaleb (L.) Vassilcz.	7,5±0,5	9,4	30,0±2,0	9,4	Д	VIII	II
Padus serotina Borkh.	1,4±0,1	14,3	0,3±0,3	23,1	Д	VIII	I
	6,5±3,0	65,3	9,5±3,5	52,1	Д	VIII	I
Physocarpus opulifolia Raf.	1,60±0,03	4,9	0,90±0,07	19,9	К	I	II
Prunus divaricata Ledeb.	2,7±0,4	31,5	9,2±2,2	47,0	Д	VIII	I
Pyrus communis L.	8,5±0,5	8,3	13,2±0,6	7,9	Д	VIII	I
	16,7±0,6	8,5	55,5±2,8	10,2	Д	VIII	III
Rosa canina L.	2,5±0,1	8,7	2,0±0,2	20,3	К	I	I
Sorbus aucuparia L.	7,0±0,8	27,1	6,7±0,6	24,5	Д	VII—VIII	I
Spiraea × vanhouttei (Briot) Zabel	0,9±0,1	37,7	0,47±0,10	41,0	К	I	II
S. cantoniensis Lour.	0,6±0,1	12,8	0,4±0,1	20,2	К	I	II
RUTACEAE JUSS.							
Ptelea trifoliata L.	3,8±0,4	22,0	3,20±0,25	18,8	К	VIII	I
SALICACEAE MIRB.							
Populus balsamifera L.	10,7±0,3	28,0	30,7±7,0	22,0	Д	VII—VIII	II
	19,0±0,5	8,5	48,0±2,5	15,6		VIII	III
P. bolleana Mast.	18,0±0,4	7,9	81,0±5,7	14,8	Д	VII—VIII	V
	14,0±0,5	7,2	24,0±6,5	17,5	Д	VIII	II
Populus × berolinensis K. Koch.	9,1±0,5	8,5	29,0±7,1	16,8	Д	VIII	II
	17,5±0,4	6,7	43,0±2,4	10,7	Д	VIII	III
P. deltoides W. Bartram ex Marshall	25,5±1,5	8,3	86,0±9,0	23,0	Д	VIII	V

Родина, вид, культивар	Висота, м		Діаметр, см*		Життєва форма	Життєвий стан, бали**	Вікова група
	M ± m	Cv,%	M ± m	Cv,%			
P. italica Du Roi	20,2±0,6	5,4	72,0±5,6	21,2	Д	VIII	IV
	23,3±0,5	7,3	90,9±3,7	19,7	Д	VII—VIII	V
P. nigra L.	15,6±0,5	6,7	58,0±4,6	14,2	Д	VII—VIII	III
	18,7±0,6	5,6	76,2±3,5	6,2	Д	VI—VII	IV
	22,5±0,5	4,5	150±9,3	26,3	Д	V—VI	V
					Д	VII	II
Salix alba L.	12,0	—	52,0	—	Д	VII	II
S. alba L. 'Vittelina Pendula'	10,2±0,5	15,2	21,5±0,6	20,5	Д	VII	II
	15,8±0,4	5,4	41,9±1,8	12,3	Д	VI—VII	III
S. babylonica L.	5,7±0,5	16,6	27,0±2,4	18,4	Д	VI—VIII	II
SAMBUCACEAE LINK.							
Sambucus nigra L.	5,0	—	19,0	—	К	I	II
SIMAROUBACEAE DC.							
Ailanthus altissima (Mill.) Swingle	14,6±1,4	20,9	30,0±4,3	32,0	Д	VIII	II
	1,7±0,3	66,7	6,5±1,0	55,4	Д	VIII	I
TILIACEAE JUSS.							
Tilia cordata Mill.	14,5±0,7	12,9	28,6±3,1	27,0	Д	VIII	II
	9,1±0,4	12,7	15,0±0,9	15,2	Д	VIII	I
T. platyphyllos Scop.	10,3±0,3	5,6	26,0±4,5	30,5	Д	VIII	II
T. tomentosa Moench	9,6±0,3	9,5	20,2±1,9	26,6	Д	VIII	II
ULMACEAE MIRB.							
Ulmus campestris L.	15,5±0,6	8,3	16,2±4,1	28,0	Д	VII—VIII	I
U. glabra Huds.	13,1±1,0	20,4	41,8±4,7	29,1	Д	VII—VIII	III
U. laevis Pall.	14,4±0,8	17,4	48,1±4,2	12,9	Д	VII—VIII	III
U. pumila L.	15,5±1,8	14,4	41,1±4,1	30,5	Д	VIII	III
	21,5±1,2	13,4	84,3±4,5	14,3	Д	VI—VII	V
CUPRESSACEAE GRAY							
Juniperus sabina L.	1,3±0,7	14,2	0,50±0,05	26,1	К	II	II
J. virginiana L.	8,5±0,5	8,3	28,5±3,5	17,4	Д	I	II
Platyclusus orientalis (L.) Franco	5,1±0,4	39,7	2,7±0,1	22,8	Д	II—III	III
PINACEAE SPRENG.							
EX RUDOLPHI							
Picea abies (L.) H. Karst.	3,5±0,6	23,6	9,2±1,1	21,2	Д	II	I
	9,8±1,1	28,3	21,2±2,0	22,8	Д	III	II
P. pungens Engelm. 'Glauca'	3,00±0,35	47,9	5,8±0,3	23,7	Д	II—IV	I
P. pungens Engelm. 'Coerulea'	3,2±0,3	46,2	5,4±0,3	21,5	Д	II—IV	I
Pinus sylvestris L.	6,7±0,4	20,5	9,0±0,7	27,6	Д	I—II	II
TAXACEAE GRAY							
Taxus baccata L.	2,3±0,1	7,9	1,7±0,1	11,1	К	I	II

Примітка:

* — Для дерев вказано діаметр стовбура (см), для чагарників — діаметр куща (м).

** — Життєвий стан для листяних дерев: VIII — період найбільшого росту; VII — послаблення росту; VI — відсутність верхівкового приросту; V — приріст на бічних гілках; IV — приріст на нижніх гілках; III — приріст за рахунок «вовчків»; II — приріст лише за рахунок вертикальних пагонів стовбура зі сплячих бруньок; I — приріст порослі. Життєвий стан листяних чагарників: 1 — високий; 2 — помірний; 3 — слабкий; 4 — низький; 5 — дуже низький. Життєвий стан для хвойних порід: 1 — здорове дерево; 2 — пошкоджене; 3 — сильно пошкоджене; 4 — відмираюче; 5а — свіжий сухостій; 5б — старий сухостій.

Вікові групи для дерев: I — 0—20 років; II — 21—40; III — 41—60; IV — 61—80; V — 81—100; для чагарників: I — 0—10 років; II — 11—20; III — 21—30; IV — 31—40. Д — дерево; К — куш.

Серед чагарників найчисленнішою є група високорослих чагарників — 70 % від загальної кількості чагарників (14 видів та культиварів), середньорослі чагарники представлені 4 видами (20 %), низькорослі — 2 (10 %) (див. таблицю). В інших досліджених парках Кривого Рогу виявлено подібне співвідношення життєвих форм, що пояснюється створенням більшості об'єктів озеленення у другій половині ХХ ст. [13].

Порівняння сучасного таксономічного складу культивованої дендрофлори парку зі списком І.І. Добровольського [6] дало змогу виявити деякі зміни. Із 28 домінуючих видів залишилися лише 8 (*Acer platanoides*, *Aesculus hippocastanum*, *Fraxinus lanceolata*, *Ulmus pumila*, *U. laevis*, *Robinia pseudoacacia*, *Tilia cordata*, *Quercus robur*), 16 видів (*Platyclusus orientalis* (L.) Franco, *Ligustrum vulgare* L., *Padus mahaleb*, *Lonicera tatarica* L., *Salix alba*, *Catalpa bignonioides*, *Acer negundo* L., *Tilia platyphyllos*, *Juniperus virginiana* L., *Juglans regia*, *Swida sanguinea* Opiz, *Syringa vulgaris* L., *Spiraea* × *vanhouttei* (Briot.) Zabel, *Populus deltoides*, *P. italica*, *P. nigra*) представлені невеликою кількістю екземплярів (1—10 % від загальної кількості дерев). Зі складу культивованої дендрофлори парку випали 4 види — *Amorpha fruticosa* L., *Caragana arborescens* Lam., *Tamarix tetrandra* Pall. ex M. Bieb., *Populus canadensis* Aiton, які в 1967 р. І.І. Добровольським були визначені як домінуючі [6].

Культивована дендрофлора парку представляє п'ять ботаніко-географічних областей помірної зони. Найбільша кількість видів деревних і чагарникових рослин парку походить із Циркумбореальної області — 26 %, тоді як із Атлантично-Північноамериканської — 13,8 %, із Східноазійської — 10,7 %. На частку видів з широким ареалом, який охоплює від двох до чотирьох областей, припадає 28 %. У насадженнях парку мало поширені види з Ірано-Туранської області (2,3 %) та області Скелястих гір (1,5 %), що зумовлено меншою схожістю їх природно-кліматичних умов з кліматичними та екологічними умовами Кривого Рогу. Подібне співвідношення видів за флористичним розподілом відзначено і в інших парках Кри-

вого Рогу з найбільшою кількістю видів із Циркумбореальної області та найменшою — із області Скелястих гір [1].

На життєвий стан деревно-чагарникових насаджень парку-пам'ятки впливають як кліматичні умови регіону, так і значне техногенне та рекреаційне навантаження. У листяних деревах особини всіх таксонів видового і внутрішньовидового рангу з ослабленим ростом та усиханням окремих гілок становлять найчисленнішу групу (60 %). Лише для 10 % дерев характерний період найбільшого росту або незначне зниження приросту (див. таблицю). Найгірший стан (V-VI бал) відзначено в усіх екземплярах *Acer platanoides* 'Globosum' та окремих екземплярів *Acer saccharinum*, *Robinia pseudoacacia* 'Umbraculifera', *Salix alba* 'Vittelina Pendula', *Salix babylonica* L., *Populus bolleana*, в яких спостерігається всихання до 50—60 % скелетних гілок у кронах, розтріскування кори, дуплястість, ураження хворобами та шкідниками. Серед листяних чагарників 35 % від загальної кількості мали високу життєздатність (*Rosa canina* L., *Physocarpus opulifolia* Raf., *Crataegus fallacina*, *Ligustrum vulgare*, *Lonicera tatarica*, *Swida sanguinea*), 45 % — помірну (*Chaenomeles maulei* (Mast.) C. K. Schneid., *Spiraea* × *vanhouttei*, *Spiraea cantoniensis* Lour., *Philadelphus latifolius* Schrad. et DC., *Sambucus nigra*, *Ptelea trifoliata*), 20 % — слабку (*Berberis aquifolium* Pursh, *Aronia melanocarpa* (Michx.) Elliott, *Cerasus tomentosa* (Thunb.) Yas. Endo). Серед хвойних рослин лише 10 % належать до категорії здорові, 50 % — до категорії пошкоджених, 30 % — до категорії сильно пошкоджених, 10 % — до категорії відмираючих. Задовільний стан відзначено в усіх деревах *Juniperus virginiana* L., *Taxus baccata* L. та окремих екземплярів *Juniperus sabina* L., *Pinus sylvestris* L., *Platyclusus orientalis*. Не виявлено чіткої залежності життєвого стану деревних рослин парку від їх флористичного походження. Так, велику кількість всихаючих рослин зафіксовано як серед видів з Циркумбореальної (*Ulmus campestris* L., *Salix alba*) та Східноазійської (*Styphnolobium japonica*) області, так і з Атлантично-Північноамериканської (*Acer saccharinum*, *Robinia pseudoacacia*,

Catalpa bignonioides). Імовірно, значні відмінності в життєвому стані деревних рослин різного географічного походження пов'язані з едафічними умовами та рекреаційним навантаженням.

Вікова структура насаджень парку імені Газети «Правда» формувалась за рахунок висаджування нових рослин у різні періоди. В насадженнях парку виявлено дерева віком від 5 до 100 років. За результатами аналізу вікової структури деревних насаджень парку виділено п'ять груп (див. таблицю). Більшу частину насаджень парку становлять дерева віком 41—60 років (28 % від загальної кількості дерев) і 61—80 років (30 %). Численною за кількістю дерев є вікова група 21—40 років (20 %). Частина дерев віком до 20 років — найменша (15 %). На частку найстаріших дерев, вік яких перевищує 80 років, припадає 3 % від загальної кількості дерев. Серед них більшість особин *Quercus robur*, *Populus nigra*, *Populus deltoides*, *Populus italica* мають задовільні показники життєвого стану (див. таблицю). Серед кущових рослин найчисленнішою є вікова група 11—20 років — 45,8 % від загальної кількості чагарників (11 видів і культиварів) і до 10 років — 29,2 % (7 видів та культиварів). Значно менше представлені в насадженнях кущі вікових категорій 21—30 і 31—40 років — відповідно 16,6 % (4 види і культивари) і 8,3 % (2 види), що пояснюється своєчасним видаленням рослин з незадовільним життєвим станом.

На відміну від інших парків Кривого Рогу у парку імені Газети «Правда» збереглися основні компоненти паркової композиції — галявини, групи, мережа доріжок. Крім того, йому притаманні особливості, які виділяють його серед інших подібних об'єктів і обґрунтовують статус парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва. Розташування в заплаві двох річок дало змогу гармонійно поєднати інтродуковану рослинність і природні степові ландшафти. За класифікацією типів садово-паркових ландшафтів Л.І. Рубцова (1956) на більшій частині території просторова структура насаджень відповідає парковому типу ландшафтів, менше ділянок з лісовим типом, найменше — з регулярним та лучним типом [21].

На території парку нами виявлено насінневе самовідновлення 23 видів листяних порід, які належать до 20 родів та 14 родин, серед них інвазійно-активними є 5 видів — *Ulmus pumila*, *Robinia pseudoacacia*, *Fraxinus lanceolata*, *Ailanthus altissima*, *Acer negundo*, які поширюються на велику відстань від материнських дерев. Ці самосійні екземпляри здебільшого перебувають на ювенільній стадії розвитку і потребують своєчасного видалення. На більшій частині парку проводять косіння газонів та деревної порослі, видалення самосійних і занесених видів. Однак є ділянки, де необхідно здійснити агротехнічні заходи для збереження співвідношення між кількістю рослин різних видів корінних насаджень. Зокрема відзначено численне насінневе самовідновлення на ювенільній стадії розвитку *Quercus robur* та *Gleditsia triacanthos* під пологом материнських дерев, які зростають в окремих моновидових масивах з лісовим типом садово-паркового ландшафту. Сіянци різного віку висотою до 1,6 м утворили щільний покрив і за відсутності втручання поширюються на інші ділянки.

На території парку виявлено процеси ландшафтної деградації з перетворенням регулярного типу на парковий, паркового типу — на лісовий, що також відзначено в подібних об'єктах в інших регіонах України [9, 12]. Зокрема на ділянках, де в минулому були квітники з трояндами, проведено змішані безсистемні групові посадки листяних дерев. Нерегульований самосів скорочує площу галявин та узлісь, а масиви перетворюються на хащі.

На території парку-пам'ятки слід здійснити посадки тих рослин, які є характерними для заплавлених лісів південного сходу України, — *Quercus robur*, *Populus nigra*, *P. alba* L., *Salix alba*, *S. triandra* L. тощо. Для відродження корінних насаджень необхідно висадити поодинокі та в групах *Populus balsamifera*, *P. bolleana*, *P. deltoides*, *P. italica* та ін., які залишилися в недостатній кількості та є перспективними для подальшого використання за даних умов.

У Кривому Розі відновлення і збагачення насаджень парків та скверів можливе за рахунок використання видів помірної зони з ко-

лекційного фонду деревних рослин Криворізького ботанічного саду НАН України, який налічує 721 вид, 368 культиварів, 49 гібридів листяних та хвойних порід. За результатами багаторічних досліджень їх еколого-біологічних особливостей рекомендовано для оптимізації об'єктів озеленення різного функціонального призначення 450 видів та культиварів листяних порід і 16 видів та 70 культиварів хвойних порід [26]. При проведенні подальшої реконструкції доцільно забезпечити збереження загальної композиції і ландшафтної структури парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва відповідно до нормативно-правової бази [8, 20, 24]. Бажано урізноманітнити ландшафтні композиції парку за рахунок толерантних до рекреаційного навантаження видів зі стійким декоративним ефектом. Зокрема можна рекомендувати такі малопоширені види і культивари, як *Acer pseudosieboldianum* Kom., *Berberis thunbergii* DC., *Swida foemina* (Mill.) Rydb., *Cladrastis lutea* (F. Michx.) K. Koch, *Philadelphus gordonianus* Lindl., *Amelanchier utahensis* Koehne, *Cerasus besseyi* Smyth, *Chaenomeles speciosa* (Sweet) Nakai 'Brilliant', *Cotoneaster gracilis* Rehder & E. H. Wilson, *Cotoneaster suecicus* G. Klotz 'Coral Beauty', *Crataegus microphylla* K.Koch, *Padus virginiana* (L.) Mill., *Quercus imbricaria* Michx., *Robinia viscosa* Vent., *Kolkwitzia amabilis* Graebn., *Pyrus salicifolia* Pall., *Physocarpus ribesifolius* Komarov, *Sorbaria sorbifolia* (L.) A. Braun, *Spiraea × bumalda* Burv. 'Gold flame', *Swida alba* Opiz 'Sibirica', *Viburnum fragrans* Bunge, *Spiraea menziesii* Hook., *Spiraea prunifolia* Siebold et Zacc. 'Plena', *Syringa reticulata* (Blume) H. Hara, *Pseudotsuga menziesii* (Mirb.) Franco, *Pinus strobus* L., *Juniperus squamata* Gordon, *Thuja plicata* Donn.

Висновки

Культивована дендрофлора парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва імені Газети «Правда» формувалась упродовж майже 90 років і на сучасному етапі представлена 62 видами, 2 гібридами та 6 культиварами, які належать до 45 родів і 25 родин. Динаміка таксономічного складу дерев та чагарників свідчить про суттєві

зміни у структурі домінуючих видів за останні 50 років. Багато з них представлені невеликою кількістю, а деякі взагалі зникли з насаджень парку. Перелік основних видів дендрофлори парку подібний до такого в інших парках Кривого Рогу, що свідчить про високу стійкість цих рослин до природно-кліматичних та екологічних умов регіону і доцільність їх подальшого використання. Нині на території парку сформувалася дендрофлора різного флористичного походження зі схожими показниками життєвого стану, на які впливають переважно едафічні умови та рекреаційне навантаження. В насадженнях присутні старі генеративні дерева віком 81—100 років, які є цінними об'єктами для прогнозування довговічності насаджень у степових умовах промислового Криворіжжя і тому потребують особливого підходу до їх збереження. Необхідно більше контролювати процеси самозаростання та створювати нові посадки дерев і чагарників з урахуванням типу садово-паркових ландшафтів.

1. Ботаніко-географічний аналіз і частота трапляння видів деревно-чагарникової рослинності зелених насаджень Кривого Рогу / Н.С. Терлига, В.Д. Федоровський, Ю.С. Юхименко та ін. // Вісн. Запорізького нац. ун-ту: 36. наук. пр. Біол. науки. — Запоріжжя: Запорізь. нац. ун-т, 2014. — № 1. — С. 200—210.
2. Дендрофлора міст півдня України / М.А. Кохно, С.І. Кузнецов, О.К. Дорошенко та ін. // Укр. ботан. журн. — 1983. — Т. 40, № 5. — С. 12—14.
3. Дендрофлора України. Дикорослі й культивовані дерева і кущі. Покритонасінні. Частина I: довідник / М.А. Кохно, Л.І. Пархоменко, А.У. Зарубенко та ін.; за ред. М.А. Кохна. — К: Фітосоціоцентр, 2002. — 448 с.
4. Дендрофлора України. Дикорослі й культивовані дерева і кущі. Покритонасінні. Частина II: довідник / М.А. Кохно, Н.М. Трофименко, Л.І. Пархоменко та ін.; за ред. М.А. Кохна та Н.М. Трофименко. — К.: Фітосоціоцентр, 2005. — 716 с.
5. Деревя і кущі міських декоративних насаджень Прикарпаття та Закарпаття / М.А. Кохно, А.О. Пасічний, П.Я. Чуприна, Г.П. Цикалюк // Укр. ботан. журнал. — 1980. — Т. 37, № 2. — С. 27—31.
6. Добровольський І.А. Озеленение Криворожского железорудного бассейна / И.А. Добровольский // Бюл. ГБС. — 1967. — Вып. 66. — С. 42—46.
7. Енциклопедія Криворіжжя: 230-річчю з дня заснування Кривого Рогу присвячується: У 2 т. / [упоряд.

- В.П. Бухтіяров]. — Кривий Ріг: ЯВВА, 2005. — Т. 2. — 816 с.
8. Закон України про благоустрій населених пунктів від 06.09.2005 р. № 2807-IV.
 9. Клименко Ю.О. Зміни насаджень Сокиринського парку Чернігівської області / Ю.О.Клименко // Наук. доп. НУБіП. — 2010. — № 1 (17). — 12 с. — Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Nd/2010-1/10kuarcs.pdf>.
 10. Колесников А.И. Декоративная дендрология / А.И. Колесников. — М.: Лесн. пром-сть, 1974. — 704 с.
 11. Крамарець В.О. Паркова лісопаркова рослинність міст Заходу України / В.О. Крамарець, В.О. Кучерявий, В.А. Соломаха // Укр. ботан. журн. — 1992. — Т. 49, № 3. — С. 12—20.
 12. Кузнецов С.И. Об актуальных биоэкологических проблемах зеленого строительства / С.И. Кузнецов, Ю.А. Клименко // Бюл. держ. Нікітського саду. — 1999. — Вип. 81. — С. 50—55.
 13. Культивована дендрофлора парків і скверів Кривого Рогу: історичні аспекти формування та сучасний стан / Н.С. Терлига, О.В. Данильчук, Ю.С. Юхименко та ін. // Вісн. Харків. нац. ун-ту. Сер. Біол. — Харків: Харків. наці. ун-т, 2015. — Вип. 2. — С. 93—101.
 14. Лучник З.И. Декоративная долговечность кустарников в культуре / З.И. Лучник. — Новосибирск: Наука, 1988. — 104 с.
 15. Манюк Вад. В. Природно-заповідний фонд Дніпропетровщини (станом на 1 грудня 2010 р.) / Вад.В.Манюк, Вол.В. Манюк. — Дніпропетровськ, 2010. — 116 с.
 16. Мельник О.О. Історична енциклопедія Криворіжжя: У 2 т. / О.О. Мельник, С.В. Балабанов. — Кривий Ріг: Видавничий дім, 2007—2009. — 702 с.
 17. Методические рекомендации для оценки восстановительной (балансовой) стоимости зеленых насаждений населенных пунктов Украины. — К.: НИИ УПЖКХ, 1996. — 24 с.
 18. Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва у містах Дніпропетровської області: Довідник. — Дніпропетровськ, 2011. — С. 23—25.
 19. Поляков О.К. Таксономічний склад урбанодендроценозів Донбасу / О.К. Поляков // Проблеми ботаніки та мікології на порозі третього тисячоліття: Матеріали Х з'їзду Укр. ботан. т-ва. — К., 1997. — С. 241.
 20. Правила утримання зелених насаджень міст та інших населених пунктів України. Наказ Державного комітету України по житлово-комунальному господарству від 29 липня 1994 р. № 70 (Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 14 грудня 1994 р. за № 301/511).
 21. Рубцов Л.И. Проектирование садов и парков / Л.И. Рубцов. — М.: Стройиздат, 1979. — 183 с.
 22. Савельева Л.С. Устойчивость деревьев и кустарников в защитных лесных насаждениях / Л.С. Савельева. — М.: Лесн. пром-сть, 1975. — 271 с.
 23. Серебряков И.Г. Экологическая морфология растений. Жизненные формы покрытосеменных и хвойных / И.Г. Серебряков. — М: Высш. шк., 1962. — 379 с.
 24. Склад, зміст, порядок розроблення, погодження та затвердження проектів утримання та реконструкції парків-пам'яток садово-паркового мистецтва: Метод. рекомендації / Л.В. Пархісенко, Є.М. Гребенюк, О.В. Гуцал та ін. — К.: Фітосоціоцентр, 2004. — 26 с.
 25. Тахтаджян А.Л. Флористические области Земли / А.Л. Тахтаджян. — Л.: Наука, 1978. — 248 с.
 26. Федоровский В.Д. Древесные растения Криворожского ботанического сада / В.Д. Федоровский, А.Е. Мазур. — Днепропетровск: Проспект, 2007. — 256 с.
 27. Флора Восточной Европы. Покрытосеменные. Двудольные / [И.А. Грудзинская, Д.В. Гельман]; под ред. Н.Н. Цвелева. — СПб.: Изд-во С.-Петербург. гос. химико-фармацев. акад., 2004. — Т. 11 — С. 31—36.
 28. Черепанов С.К. Сосудистые растения России и сопредельных государств (в пределах бывшего СССР) / С.К. Черепанов. — СПб: Мир и семья, 1995. — 992 с.
 29. Ярмишко В.Т. Диагностика повреждений и оценка жизненного состояния деревьев и древостоев в условиях промышленного атмосферного загрязнения / В.Т. Ярмишко // Методы изучения лесных сообществ. — СПб.: НИИХимии СПбГУ, 2002. — С. 165.

REFERENES

1. Terlyga, N.S., Fedorovskiy, V.D., Yukhimenko, Yu.S., Danylchuk, O.V., Danylchuk, N.M. and Lapyteva, O.V. (2014), Botaniko-geografichnyi analiz i chastota traplyannya vydiv derevno-chagarnikovoyi roslinnosti zelenih nasadzhen Krivogo Rogu [Botanical and geographical analysis and occurrence frequency of species of arboreal and shrubbery green plantations of Kryvyi Rih], Visnik Zaporizkogo natsionalnogo universitetu: zbirnik naukovih prats. Biologichni nauki [Visnyk of Zaporizhzhya National University: collection of scientific works. Biological Sciences] Zaporizhzhya, Zaporizkiy natsionalniy universitet, N 1, pp. 200—210.
2. Kohno, M.A., Kuznetsov, S.I., Doroshenko, O.K., Chuprina, P.Ya. and Pasichniy, A.O. (1983), Dendroflora mist pivdnya Ukrainy [Dendroflora cities in the south of Ukraine]. Ukrayinskiy botanichniy zhurnal [Ukrainian Botanical Journal], vol. 40, N 5, pp. 12—14.
3. Kohno, M.A., Parhomenko, L.I., Zarubenko, A.U., Vakhnovs'ka, N.H., Horelov, O.M. et al. (2002), Dendroflora Ukrainy. Dikorosli i kultivovani dereva i kuschi

- [Dendroflora of Ukraine. Wild and cultivated trees and shrubs. Angiosperms], Kyiv, Fitosociocentr, Part 1, 447 p.
4. *Kohno, M.A., Trofimenko, N.M., Parhomenko, L.I. Sobko, V.H., Horb, V.K., Klymenko, S.V. et al.* (2005), Dendroflora Ukrainy. Dikorosli i kultivovani dereva i kuschi. Pokritonasinni [Dendroflora of Ukraine. Wild and cultivated trees and shrubs. Angiosperms], Kyiv, Fitosociocentr, Part 2, 715 p.
 5. *Kohno, M.A., Pasichniy, A.O., Chuprina, P.Ya. and Tsykalyuk, G.P.* (1980), Dereva i kushchi miskih dekorativnih nasadzhen Prykarpattya ta Zakarpattya. [Trees and shrubs of urban decorative plantings of Prykarpattia and Transcarpathia]. *Ukrayinskiy botanichniy zhurnal* [Ukrainian Botanical Journal], vol. 37, N 2., pp. 27—31.
 6. *Dobrovolskiy, I.A.* (1967), Ozelenenie Krivorozhskogo zhelezorudnogo baseina [Greening of Kryvyi Rig iron ore basin]. *Byulleten Glavnogo botanicheskogo sada* [Bulletin of the Main Botanical Garden], N 66, pp. 42—46.
 7. *Entsyklopediya Kryvorizhzhya: 230-richchyu z dnya zasnuvannya Kryvoho Rohu prysvyachuyetsya* (2005). [Encyclopedia of Kryvorizhzhya: 230th anniversary of Kryvyi Rig founding is dedicated]. *Kriviy Rig, YaVVA*, vol. 2, 816 p.
 8. *Zakon Ukrainy pro blagoustriy naselenih punktiv vid 06.09.2005 № 2807-IV* [The Law of Ukraine about improvement of human settlements from 06.09.2005 N 2807-IV].
 9. *Klimenko, Yu.O.* (2010), Zminy nasadzhen Sokirinskogo parku Chernigivskoyi oblasti [Changes plantations Sokyrntsi park Chernihiv Oblast]. *Naukovi dopovidi NUBIP* [Scientific reports National University of Life and Environmental Sciences], N 1 (17). *Moda access:* <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Nd/2010-1/10kyapcr.pdf>.
 10. *Kolesnikov, A.I.* (1974), Dekorativnaja dendrologiya [Decorative dendrology], Moskva, Lesnaja promyshlennost, 704 p.
 11. *Kramarets, V.O., Kucheryaviy, V.O. and Solomaha, V.A.* (1992), Parkova ta lisoparkova roslinnist mist Zahodu Ukrainy [Park forest and park vegetation of cities of Western Ukraine]. *Ukrayinskiy botanichniy zhurnal* [Ukrainian Botanical Journal], vol. 49, N 3, pp. 12—20.
 12. *Kuznetsov, S.I. and Klimenko, Yu.A.* (1999), Ob aktualnyih bioekologicheskikh problemah zelenogo stroitelstva [About the actual bio-ecological problems of green building]. *Byulleten derzhavnogo Nikitskogo sadu* [Bulletin of the State Nikitsky Botanical Garden], N 81, pp. 50—55.
 13. *Terlyga, N.S., Danychuk, O.V., Yukhimenko, Yu.S., Fedorovsky, V.D. and Danychuk, N.M.* (2015), Kultivovana dendroflora parkiv i skveriv Krivogo Rogu: istorichni aspekty formuvannya ta suchasniy stan [Kryvyi Rih parks and squares cultivated dendroflora: historical aspects of formation and current state], *Visnik Harkivskogo natsionalnogo universitetu, Seriya biologiya, Harkiv*, [The Journal of V.N. Karazin Kharkiv National University. Series: biology] *Harkivskiy natsionalniy universitet*, N 2, pp. 93—101.
 14. *Luchnik, Z.I.* (1988), Dekorativnaya dolgovechnost kustarnikov v kulture [Ornamental shrubs longevity in culture]. *Novosibirsk: Nauka*, 104 p.
 15. *Manyuk, Vad.V. and Manyuk, Vol.V.* (2010), Prirodnozapovidniy fond Dnipropetrovshchiny (stanom na 1 grudnya 2010) [Natural reserved fund of Dnipropetrovsk region (at 1 December 2010)]. *Dnipropetrovsk*, 116 p.
 16. *Melnik, O.O. and Balabanov, S.V.* (2007—2009), Istoricna entsiklopediya Krivorizhzhya [Historical encyclopedia of Kryvorizhzhya]. *Kriviy Rig, Vidavnychiy dim*, 702 p.
 17. *Metodicheskie rekomendacii dlja ocenki vosstanovitelnoi (balansovoi) stoimosti zelyonyh nasazhdenii naselyonnyh punktov Ukrainy* [Methodical Instructions evaluation of regenerative (balance) cost green planting settlements in Ukraine] (1996), *Kyiv, NII UPZhKH*, 24 p.
 18. *Parki-pamyatki sadovo-parkovogo mistetstva u mistah Dnipropetrovskoi oblasti: Dovidnik* [Park monuments of garden and park art in the cities of Dnipropetrovsk region], (2011), *Dnipropetrovsk*, pp. 23—25.
 19. *Polyakov, O.K.* (1997), Taksonomichniy sklad urbanodendrotsenoziv Donbasu. Problemi botaniki ta mikologiyi na porozi tretogo tisyacholittya [Taxonomic composition of urbanodendrocoenoses of Donbas]. *Materialy X zyzidu Ukrayinskogo botanichnogo tovarystva* [Proceedings of the 13th meeting of the Ukrainian Botanical Society]. *Kyiv*, p. 241.
 20. *Pravila utrimannya zelenih nasadzhen mist ta inshih naselenih punktiv Ukrainy. Nakaz Derzhavnogo komitetu Ukrainy po zhitlovo-komunalnomu gospodarstvu vid 29 lipnya 1994 roku N 70 (Zareestrovano v Ministerstvi yustitsiyi Ukrainy 14 grudnya 1994 r. za N 301/511)* [Rules of maintenance of cities and other settlements of Ukraine green plantations. Order of State Committee Ukraine on housing and communal from July 29, 1994].
 21. *Rubtsov, L.I.* (1979), Proektirovanie sadov i parkov [Designing gardens and parks]. *Moskva: Stroyizdat*, 183 p.
 22. *Saveleva, L.S.* (1975), Ustoichivost derev i kustarnikov v zashitnyh lesnyh nasazhdenijah [Stability of trees and shrubs in protective forest plantings]. *Moskva, Lesnaja promyshlennost*, 271 p.
 23. *Serebrjakov, I.G.* (1962), Ekologicheskaja morfologija rastenii. Zhiznennyye formy pokrytosemennyh i hvoinykh [Ecological plant morphology. Life forms of angiosperms and conifers], *Moskva: Vysshaja shkola*, 379 p.
 24. *Parhisenko, L.V., Grebenyuk, Ye.M., Gutsal, O.V., Klymenko, Yu.O. and Medyna, T.V.* (2004), Sklad, zmist, poryadok rozroblennya, pogodzhennya ta zatverdzhennya proektiv utrimannya ta rekonstruktsiyi parkiv-pamyatok sadovo-parkovogo mistetstva. *Metodichni*

- rekomentatsiyi [The composition, content, procedure of development, coordination and approval of the maintenance and reconstruction of parks, monuments of landscape gardening art. Guidelines]. Kyiv, Fitosociocentr, 26 p.
25. *Tahtadzhan, A.L.* (1978), Floristicheskie oblasti Zemli [Floristic areas of Earth]. Leningrad, Nauka, 248 p.
 26. *Fedorovskii, V.D. and Mazur, A.Y.* (2007), Drevnesnye rasteniya Krivorozhskogo botanicheskogo sada [Arboreal plants of Kryvyy Rih Botanical Garden]. Dnepropetrovsk, Prospekt, 256 p.
 27. *Cvelev, N.N.* (2004), Flora Vostochnoi Evropy. Pokrytosemennye. Dvudolnye [Flora of Eastern Europe. Angiosperms. Dicotyledones]. Sankt-Peterburg: Izdatelstvo Sankt-Peterburgskoi gosudarstvennoi himikofarmaceuticheskoi akademii, vol. 11, pp. 31–36.
 28. *Cherepanov, S.K.* (1995), Sosudistye rasteniya Rossii i sopredelnykh gosudarstv (v predelakh byvshego SSSR) [Vascular plants of Russia and adjacent states (the former USSR)]. Sankt-Peterburg, Mir i semja, 992 p.
 29. *Jarmishko, V.T.* (2002), Diagnostika povrezhdenii i ocenka zhiznennogo sostojaniya derevov i drevostoev v uslovijah promyshlennogo atmosfernogo zagrjaznenija. Metody izuchenija lesnykh soobshestv [Damage diagnosis and vital state assessment of trees and tree stands in industrial air pollution conditions. Methods of study of forest communities]. Sankt-Peterburg, Nauchno issledovatel'skij institut khimii Sankt-Peterburgskogo gosudarstvennogo universiteta, pp.154–165.

Рекомендував до друку Ю.О. Клименко
Надійшла до редакції 05.02.2016 р.

Ю.С. Юхименко, Н.С. Терлыга, В.Д. Федоровский
Криворожский ботанический сад НАН Украины,
Украина, Днепропетровская обл., г. Кривой Рог

**ПАРК имени ГАЗЕТЫ «ПРАВДА» (г. КРИВОЙ РОГ):
ИСТОРИЯ СОЗДАНИЯ, СОВРЕМЕННОЕ
СОСТОЯНИЕ НАСАЖДЕНИЙ, ПЕРСПЕКТИВЫ
РАЗВИТИЯ**

Исследованы таксономический состав, возрастная структура, жизненность и современное состояние культивируемой дендрофлоры парка-памятника садово-паркового искусства имени Газеты «Правда». Установлено, что на территории парка-памятника про-

израстают 62 вида, 3 гибрида и 6 культиваров лиственных и хвойных пород, относящихся к 45 родам, 25 семействам и 2 отделам. Наибольшим количеством видов и культиваров представлены семейства *Rosaceae* Juss. (21,1 %), *Salicaceae* Mirb. (12,7 %), *Aceraceae* Lindl. (9,8 %). В насаждениях парка доля деревьев в возрасте 41–60 лет составляет 28 %, в возрасте 61–80 лет — 30 %. Среди кустарников преобладает возрастная группа 11–20 лет (45,8 %). Современное жизненное состояние 70 % лиственных деревьев и кустарников — удовлетворительное, 80 % хвойных растений — неудовлетворительное. Семенное самовозобновление отмечено у 23 видов лиственных растений, относящихся к 20 родам и 10 семействам.

Ключевые слова: парк-памятник садово-паркового искусства, история создания парка, культивируемая дендрофлора, таксономическое разнообразие, возрастная структура.

Yu.S. Yukhimenko, N.S. Terlyga, V.D. Fedorovskij
Kryvyy Rih Botanical Garden,
National Academy of Sciences of Ukraine,
Ukraine, Dnepropetrovsk Region, Kryvyy Rih

**PARK NAMED AFTER NEWSPAPER “PRAVDA”
(KRYVYI RIH): HISTORY, MODERN STATE OF
PLANTATIONS, PROSPECTS OF DEVELOPMENT**

Taxonomic composition, age structure, vitality and the current state of the cultivated dendroflora of landscape art named after Newspaper “Pravda” are investigated. It was established that in the park-monument grow 62 species, 3 hybrids and 6 cultivars of deciduous and coniferous species belonging to 45 genera, 25 families and 2 division. The largest due to species and cultivars number are the families *Rosaceae* Juss. — 21.1 %, *Salicaceae* Mirb. — 12.7 %, *Aceraceae* Lindl. — 9.8 %. The proportion of the trees of age of 41–61 is 28% and at the age of 61–81 is 30%, the bushes at age 11–20 years (45.8 %) dominate. Vital state of 70 % location trees and shrubs is satisfactory, but 80 % of conifers are in unsatisfactory condition. Self-reproduction by seeds is typical for 23 deciduous species belonging to 20 genera and 10 families.

Key words: park-monument of landscape art, the history of park creation, cultivated dendroflora, taxonomic diversity, age structure.